

Н а ц и о н а л и з м њ т

Доц. д-р инж. Георги Кокеров

Сред балканските държави и народи България и българите заемат особено място с природните условия и качества на народа си: честолюбие, енергия, издръжливост, твърдост, пестеливост, желание и способности за усъвършенстване. Към това трябва да се добавят богатството и плодородието на почвата. Всичко това определя отношението и политиката на великите сили към България и българите. Ние можем да им противопоставим освен богатствата на нашата земя и силата на българския дух на първо място национализма.

Според Съвременна българска енциклопедия “Национализмът е човешко чувство, определящо съзнателно, активно и съпричастно отношение на личността към националните ценности, идеали и исторически стремежи, изграждащи съдържанието на националното съзнание, способност да се обосновават и защитават тези ценности, идеали и стремежи. Национализмът е антипод на националния нихилизъм и космополитизма, реакция срещу войнстващия интернационализъм и настъпващия глобализъм. Изразява непокорството и непримириемостта на човека срещу обезличаването и загубата на национална идентичност”.

Общите черти на национализма се свеждат до следното:

- любов и привързаност към общата територия, език, култура, исторически традиции, идеали и стремежи;
- стремеж към политическа независимост, суверенна държава, духовно и политическо единство на нацията, издигане и утвърждаване на престижа ѝ;
- убеждение и вяра в необходимостта от развитие, обогатяване и усъвършенстване на Отечеството и действия за изпълнението на това.

Появата на национализма се свързва с появата на нациите. Той е неделим от нацията и характеризира нейния стремеж за съхраняване в трудни периоди и условия за съществуването ѝ. Появяването на чувството за национално самосъзнание може да се разглежда като една от причините (ако ли не и основна) за повишаване на творческата активност на българите след Кримската война и свързаните с нея икономически, демографски и културен растеж.

Национализмът е придружен от духовното укрепване на личността, създаващо условия за физическо здраве и нравствено съвършенство и след това за реални действия в практиката.

Икономическа основа на национализма, на любовта към Отечеството е собствеността. Собствеността прави човека свободен и го мотивира в неговите чувства, мисли и действия. Съществува утвърдена през вековете причинно-следствена връзка: собственост – отговорност – морал – човек – общество¹. Общество, лишено от частна собственост е обречено и не може дълго да просъществува². Високо нравствени могат да бъдат само хората-собственици. Само те могат да бъдат истински и достойни граждани-националисти, да живеят, работят и служат на Отечеството и на неговите идеали. Когато се говори за душевността на българите се имат

¹ Този въпрос се нуждае от особено внимание и разглеждане. Липсата на собственици обяснява успехите на комунистите (социалистите) в България през последните 17 години. Това показва, че българските комунисти най-добре са изпълнили рецептата на “пророка” К. Маркс и са лумпенизирали българското общество до такава степен, че хората приемат безрезервно марксистко-ленин-ската доктрина и я утвърждават в свободни избори.

² Въпросът е добре представен в книгата на проф. Ал. Цанков “Трите стопански системи – капитализъм, комунизъм и национал-социализъм” С., Полиграфия, 1942. 181 с.

предвид българите-собственици³. За съжаление, нашите съвременници много се различават от нашите деди и прадеди⁴.

Национализмът винаги предполага съществуването на национален идеал. За българската национална кауза ролята на национален идеал и същевременно програма имат идеите, заложили във фермана от 27.02.1870 г. за създаване на самостоятелна българска православна църква. По-късно тези идеи са доразвити в Проекторешенията на Цариградската конференция (12.1876) и Санстефанския прелиминарен протокол (19.02.1878). С течение на времето превратностите на съдбата изменят много нашия национален идеал и днес от него е останала малка част. Развитието на българския национален идеал във времето може да се представи с думите на Петер Юхас “Историческа истина и политическа реалност”.

В началото трябва да се каже за отношението между национализма и патриотизма. Патриотизмът е любов към Отечеството като жизнена позиция и отношение към държавната система, сънародниците, миналото и настоящето. Той е начин на мислене, на миросглед и повече се проявява като пасивна позиция на личността. Това човешко чувство сплотява хората около националната идея, да живеят и работят в името на Отечеството. Патриотизмът се проявява в творчеството и дейността на личността, на Човека-гражданин, на групи от хора.

Национализмът е устойчива и активна система от идеи, осъзнати и национално осмислени от личността или от определена група хора, обединени от съзнанието за еднотипна национална принадлежност. Защишава принципите на национална идентичност, национално единство, национален суверенитет, развива съзнанието за свободата и независимостта на Отечеството. Хората с развито чувство за национализъм мислят и живеят с болките, идеалите и стремежите на Отечеството. За тях Отечеството е над всичко.

Национализмът е интимно човешко и високо емоционално чувство, продължение на любовта. Ако любовта е влечение и обич към близки хора, то национализмът е общочовешко чувство и изразява отношението на човека към Отечеството си и към своите сънародници. Национализмът винаги предполага активна позиция на човека в обществото и действия, подчинени на интересите на Отечеството и народа.

Съвременният национализъм е модерен¹. Когато говорим, че обичаме Отечеството си, ние уважаваме това чувство във всички други хора, граждани на съседни и по-далечни в пространството страни. Те също имат отечество и то за тях е не по-малко ценно и скъпо. Това е общочовешката същност на модерния национализъм. Тя заедно с другите общочовешки ценности, идеи и чувства утвърждава, развива и пренася в бъдещето богатството и могъществото на хуманизма.

Когато говорим за национализма в България имаме предвид всички българи, граждани на Република България. Национализмът няма етническа окраска. Той е присъщ за всички граждани на една държава. Не трябва да се мисли, че етническите особености влияят на националните чувства. България е родина, отечество на всички български граждани. Истинският националист обича България без условности и ограничения с цялото си сърце и душа. Достатъчно е да се вземе историята на кой да е български полк, да се мине покрай паметник на героите от войните и да се види, че в списъка на героите, останали на бойното

³ За тях пишат Зах. Стоянов, Ант. Страшимиров и Ив. Хаджийски.

⁴ До сега този въпрос не е разглеждан и не са обяснени причините за тоталната разруха в днешна България. Не използваме понятието “Съвременна България”, защото вече е употребено от С. Радев (1910) като има предвид процъфтяващата ни Родина в началото на миналия век.

¹ За модерния национализъм пише проф. Орлин Загоров “Модерният национализъм” (1995) , но, за съжаление, при него след публикуване на книгата теорията и практиката сериозно се разминават.

поле се срещат представители на всички етноси, живеещи в България. За всички тя е отечество и всички са живяли, работили и загинали за нея. Всички са достойни български синове. На паметника на Незнайния войн е написано за всички герои:

“Българийо, за тебе те умряха
една бе ти достойна зарад тях
и те достойни твои , майко, бяха,
и твоят име само кат’ мълвяха
умираха без страх”

Национализмът, любовта към Отечеството, предаността към неговите идеали, цели и исторически стремежи трябва да се приема като нравствена категория, като едно от висшите човешки качества и достойнства, част от душевността и нравствеността на човека. Личността, лишена от национални чувства, прекланяща се на идоли и идеи, различни от националните идеали е лишена от човещина.

Национализмът е интимно човешко чувство, породено от любовта към Отечеството и своите сънародници. Затова му е чужда омразата. Любовта не може да създава условия за омраза и прераства в уважение на подобни чувства в хората от други страни. Омразата е присъща на сепаратистките идеологии и движения – болшеvizъм, комунизъм, нацизъм, фашизъм и др. Тези идеи и движения първо разделят хората, създават привилегирована част в обществото и насаждат вражда и омраза между хората.

Духовната същност на национализма се получава и по рождение, и в процеса на растежа, изграждането и развитието на личността. Любовта към родителите и близките, към съпругата и децата утвърждават душевността на личността, интимния свят на човека. Тази любов се разширява и задълбочава за да се превърне в любов към Отечеството и тя е духовната същност на национализма. Национализмът, любовта към Отечеството подчертават и утвърждават човека-гражданин на своята страна. С това свое чувство хората обогатяват и продължават идеите на хуманизма, на вечните и непреходни човешки чувства, качества и ценности.

Национализмът е вътрешна същност и потребност на човека. Той го прави духовно по-богат и нравствено по-силен. Национализмът на малките народи като нашия е основната преграда срещу войнстващата имперска доминация на великите сили и по-големите държави. В историята на Третата българска държава национализмът присъства и характеризира всяко събитие. Той е и съдържание, и фон на общественния живот в “дни на борба горда” и в “дни на падение”.

Говорим за национализма като любов към Отечеството и готовност да се подчинят всички сили, мисли и чувства на човека на интересите и идеалите на своята страна и своя народ. Имаме предвид нашата България. Обичаме я и сме готови да дадем всичко за нея. Заедно с това уважаваме същото чувство у всички хора на планетата, граждани на своите страни¹.

Национализмът е начин на мислене и поведение, определян и ръководен от интересите на Отечеството, на всички негови граждани. Националните чувства на хората са насочени към Отечеството и към своите сънародници. Те мотивират хората-граждани да живеят и работят в името на Родината, да защитават нейните интереси. За защита на Родината си и интересите на нацията човек забравя страха и инстинкта за самосъхранение.

Поколения българи, нашите прадеди, деди и бащи до 1944 г. приемат любовта към Отечеството и осъществяването на националните идеали като морално изискване, елемент на

¹ Потвърждение и пример за подражание са думите на В. Левски, че след освобождението на България ще отиде в други страни за да работи за освобождението им.

душевността. Това ги мотивира да работят и живеят така, че държавата да е силна и богата. Това е едно от обясненията за демографския бум в българското общество след Освобождението (1878). Проникнати от идеите на национализма тези хора са еднакво съзнателни, трудолюбиви и старателни в семействата си, в казармата, на бойното поле¹.

В името на Отечеството, осъществяването на националните идеали човекът-гражданин е готов да използва оръжие и да убива. И тези човешки действия са висша проява на човешчина и благородство, защото са за благо и щастието на всички сънародници. Без съмнение, насилието във всички негови форми, включително убийството, са безнравствени. Но използването на насилието за осъществяване на националните идеали, за утвърждаване на доброто за своите сънародници, за свободата и независимостта на Отечеството е висша степен на нравственост². Национализмът, любовта към Отечеството са достатъчни за да изпълни човекът-гражданин с желание дълга си на бойното поле в името на Отечеството.

Любовта към Отечеството, национализмът мотивират войниците в процеса на военното обучение да овладяват военното дело и изкуството на войната, технологията на масовите убийства. Водени от национални чувства гражданите на държавата участват в подготовката на страната за война. Благодарение на техните сили, воля, енергия в определения ден те се превръщат във “въоръжен народ”³. Национализмът дава сили и търпение на народа да понесе трудностите на войната и енергия, воля, трудолюбие да възстанови страната в следвоенния период. Именно национализмът определя границата на напрежението на духовните сили на народа и материалните възможности на обществото, която не трябва да се преминава по време на война⁴.

Национализмът мобилизира хората и ги сплотява около правителството в мирни дни и в дни на тежки изпитания. Той дава сили на обществото да противостои на разрушителните действия на “тъмните сили”, на чуждите агенти и враговете на Отечеството. В общество със силно развито национално чувство трудно могат да проникнат враждебни на националните идеали идеи и разрушителни, вредни за обществото действия.

Осъществяването на националните идеали създава в България монолитно общество в навечерието на войните за национално обединение и в годините на войните. През 1917-18 г. враговете на България и злодеите-родоотстъпници успяват да разрушат бойния дух и дисциплината в армията на Македонския фронт и войниците оставят фронта, което има печални и трагични последици за България¹. Това те постигат чрез преднамерено организирани глад и мизерия в армията, които създават условия за ерозиращото действие на вредните за Отечеството идеи.

Нацията и национализмът са неделими. Затова в нашето общество национализмът трябва да се приема като естествена и нормална житейска позиция и начин на поведение. Нещо повече, недостигът на национализъм трябва да се оценява като нарушаване и разрушаване на моралните норми. Само така можем да се съхраним, да се запазим от настъплението на чужди

¹ Всички те са собственици и затова са достойни граждани и войници.

² Пръв започва да разработва въпросите на военната етика К. Кирков в “Записки по военна педагогия” (1900).

³ Думи на пруския генерал и военен теоретик К. Клаузевиц (1780 – 1831) във фундаменталния му труд “За войната” 3 т. (1832 - 1834).

⁴ Въпросите за границата на напрежението в обществото по време на война са разработени от ген. м-р Т. Радев (27.02.1887, Дупница – 3.11.1957, София) в “Службата на Генералният щаб”, 2 т.(1927).

²¹ Някои от причините за пробива на Македонския фронт са изложени в книгата на полк Ст. Нойков (25.10.1876, Сливен -16.04.1925, София) “Защо ни победиха”

и враждебни на България и българите идеи като интернационализъм, космополитизъм, глобализъм.

Непосредствено контактува с национализма дългът. Дългът също е интимно човешко чувство, осъзната и целенасочена душевна дейност. Дългът се състои в това, че човек е задължен да постъпва не по свое желание и в свои интереси, а в името на обществото, в името на Отечеството. Дългът предполага вътрешна настройка за самоконтрол, за искреност и отговорност към обществото и държавата.

Националното чувство се поражда и поддържа от националните идеали. В навечерието на войните за национално обединение идеалът на нашия народ е “обединение на всички българи под скиптъра на България”. Идеята на национализма кара българите да оставят плуговете и нивите си недосети, жените недолюбени, децата недогалени и да отидат под знамената в името на България². Тази идея обединява духовно всички българи и им дава сили, воля и енергия за подвизи на бойното поле. Само силното национално чувство укрепва волята и духа на българите и ги прави прекрасни войници – не достигнати, ненадминати, не победени на бойното поле във всички войни по време на Третото българско царство.

Голямата любов към Отечеството дава сили и укрепва ръката на Стамен Панчев, когато пише сакралните слова

Дай живота си за края родни
Българин бъди горд, сине мой

Защитата на Отечеството е обявена за върховен дълг и това е записано в Конституцията. По-точно е, че защитата на Отечеството е право, дадено на човека от Отечеството. Голямата любов към Отечеството и силното гражданско чувство определят себеотрицанието и стремежа към саможертва¹.

Съвсем резонно се появява въпросът за съотношението между национализма и религията. Според нас те са категории от един ред или по-точно национализмът има религиозна същност. Човекът-гражданин приема национализма, любовта към Отечеството като религия, като елемент на своята вътрешна същност, на своята душевност. Ако религията определя душевността на човека и мотивира неговите чувства към хората и обществото, то национализмът конкретизира всичко това и насочва мислите, чувствата, силите, енергията, действията на човека към Отечеството и в името на своя народ.

Религията предполага посвещаване на човека на своя Бог, неговите идеи и нравствени идеали. Национализмът има същото влияние върху човека-гражданин на своето Отечество. Той изисква и налага пълно посвещаване и себеотдаване на Отечеството, на националните идеали, цели и стремежи. Отечеството определя поведението и действията на всички свои граждани и в мирни дни, и в дни на война и борба за реализирането на неговата политика. Образец на жертвоготовност и всеотдайност за благо на Отечеството, пример за всички българи във всички времена са животът и дейността на Васил Левски.

Животът и дейността на Васил Левски са посветени на национализма и вярната служба на България и българите. Той приема революцията като свято дело и професионалният революционер, посветил се на освобождението на България трябва да бъде изцяло отдаден на делото. Трябва да се откаже от човешките радости и удоволствия. Всичко това е мотивирано от национализма и вътрешната необходимост от служба на Отечеството.

Левски смята, че борбата за национално освобождение и създаване

¹ Почти всички българи-гурбетчии по света се връщат в България и заемат местата се под знамената на своите полкове за да изпълнят дълга си към Отечеството. Някои от тях остават по бойните полета.

на независима българска държава е за всички етноси, живеещи заедно с българите.

Национализмът е искрено и благородно човешко чувство, обединяващо гражданите на една страна. Общата цел и благородството обединяват хората и ги прави по-добри, по-съвършени. Затова обществата със силно развито национално чувство са силни в мирни дни и във време на война. Те по-леко преодоляват трудностите, наложени от обстоятелствата.

Като действия за усъвършенстване и развитие на нацията национализмът създава условия за просперитет на нацията в икономическо, културно и политическо отношение. Пример за такова развитие е България. Тя последна от балканските страни получава политическа автономия и собствена държава. Въпреки това за по-малко от 20 години изпреварва съседите си във всички области на общественото развитие и държавното усъвършенстване.

Войните за национално обединение на българите в началото на миналия век са с неуспешен край¹ и завършват трагично за България. Страната преживява политическа катастрофа, наложена от Ньойския договор. Това не се отразява на другите области от живота на българите. След 1918 година в страната има всеобщ подем във всички области: икономика, култура, образование. Коалиционното правителство на Ал. Стамболийски взема Стабилизационен заем и го изплаща за по-малко от 5 години, въпреки че започват плащания и по Ньойския договор. Започват да излизат: вестник “Зора” на Д. Крапчев (1919); списанията “Златорог” (1920) на Вл. Василев; “Развигор” (1922) на Ал. Балабанов и Ел. Пелин; Т. Траянов публикува “Песен на песните” (1923); Г. Милев започва да издава списание “Везни” и “Библиотека за малцина” (1924). Разцъфтява творчеството на скулпторите А. Николов и Ив. Лазаров, художниците Ив. Милев, Вл. Димитров – Майстора, Вас. Захариев, композиторите П. Владигеров, П. Стайнов, писателите Й. Йовков, К. Христов, режисьорите Н. Масалитинов, Хр. Цанков и др.

Като основна причина за този възход може да се посочи национализма. Честолюбието, твърдостта, желанието и способностите за усъвършенстване създават условия за духовно единение на българите и засилват творческата им активност. Това позволява на страната бързо да преодолее икономическите последствия на войната и да устои на враждебния натиск отвън, защото след войната България има само врагове².

Врагове на национализма и националистите са националните предатели. В историята на България националисти са и са стояли на националистически позиции представителите на всички политически партии с изключение на комунистите на Г. Димитров и В. Коларов и земеделците начело с Ал. Стамболийски. Класовото мислене на комунистите и съсловните интереси на земеделците ги прави врагове на националните интереси на българския народ. Ал. Стамболийски и Р. Даскалов, българските земеделци и тесни социалисти са причината за войнишкия метеж (1918); те са явни представители на т. нар. “тъмни сили”³.

Дейността на българските комунисти в цялата нова история на България е против интересите на България. Затова те са противници на национализма и след като им дават властта през 1944 г. преследват жестоко националистите. В продължение на десетилетия от българския език е изхвърлена думата национализъм и заменена с пролетарски интерна-

¹ Мнение, изказано от проф. Пл. Цветков от Нов български университет, което точно отразява реалността на времето и историческите събития. За съжаление, събитията след Балканските войни и Първата световна война у нас се наричат “национални катастрофи” според постановките на “Кратък курс по история на ВКП (б)”. В наше време все още се срещат специалисти по история, които мислят в ключа на “Краткия курс”.

² Това, по наше мнение, е причина да не бъдат забелязани такива големи творци-българи като Т. Траянов, Й. Йовков и др.

³ Днес точно може да се каже, че представители на “тъмните сили” са Ал. Стамболийски и Р. Даскалов, но не са само те. За съжаление, все още не е доказано с аргументи и факти за други представители на тези сили.

ционализъм; вместо патриотизъм се насажда социалистически патриотизъм. И двете понятия са синоними на национално предателство.

В условията на тотално настъпление на болшевиизма и наложената гражданска война (1923-1925) българите запазват човешката и съхраняват душевността и благородството си. Продължителната студена гражданска война, наложена след това от Коминтерна³ не повлиява на душевността на българите. И това се постига благодарение на национализма, който сплотява народа около Царя и правителството.

Много често национализмът се представя и разбира като синоним на шовинизма. Това е абсолютна и ужасна грешка, но за съжаление и съвременните наши журналисти смятат така и заблуждават народа. Шовинизмът е крайно агресивна завоевателна идеология. Появява се във Франция през 1831 г. (в комедията на братя Коняр “Трицветната кокарда” един от героите е войнствения новобранец Никола Шовен). Прототип на героя е реален войник от гвардията на Наполеон със същото име. Преди битката при Аустерлиц (02.12.1805) на въпроса на императора къде е границата на Франция отговаря “На Рейн, Ваше Величество”.

В България никога не е имало шовинизъм, защото няма условия и причини за появяването му. Никога в българското общество не е имало стремежи към завладяване на чужди територии.

Условията в нашето общество, наложени след Втората световна война натрапиха на хората и наложиха в общественото съзнание крайни радикални идеи: войнстващ атеизъм, тотална държавна собственост и така наречените пролетарски интернационализъм и социалистически патриотизъм. Започна остра борба и брутално унищожаване (в много случаи заедно с носителите) на общочовешките ценности и морал. Особено силно и жестоко се посегна на национализма.

Премахването на икономическата база на морала – частната собственост, създава условия за разрушаване на душевността на хората въобще и на национализма в частност. Събарянето на обществото след това е въпрос на време и средства. Практиката в България за последните 60 години убедително доказва това.

В нашето съвременно общество е създадено и целенасочено се поддържа негативно отношение към национализма. В много случаи то е по-остро и непримиримо, отколкото по време на комунизма. Днес сме свидетели как се обявяват за врагове националистите и всякакви национално ориентирани идеи, действия и разбирания.

Чужди и враждебни на българския национализъм заедно със споменатите болшевишки идеи са космополитизма и глобализма. Тези идеи са различни по произход, но същността им е еднаква. Те се опитват да лишат народите на малките страни от индивидуалност, национална идентичност и национално самочувствие, от любов към своята родина и своите сънародници. В името на предлаганите идеи се правят опити за налагане и утвърждаване на господството на големите държави, на великите сили. Световната практика досега е показала несъстоятелността и античовешката същност на тези идеи.

Българските политици и държавници преди 1944 г., останали между страниците на историята в живота и дейността си винаги са били националисти и национализмът и националните интереси на България са характеризирали дейността и управлявали действията им. Известни са думите на проф. Александър Цанков “Българската политика трябва да се прави не в Париж, Белград или Москва, а в София от българи”.

³ За дейността на Коминтерна срещу България интересни факти започва да публикува доц. Лъчезар Стоянов от Нов български университет.

Българските политици след 1944 г. (и днешните също) имат съвсем невярно и превратно разбиране за национализма. Политиката и действията им са сервилни към чужди държави и не са съобразени нито с конституцията, нито с интересите на България, нито с мнението и възжеленията на българския народ. В продължение на десетилетия в нашето общество се налага крайно нихилистично отношение към идеите на национализма и хората, които искат да живеят и работят за Отечеството и в името на Отечеството.

На няколко поколения българи е внушавано, че национализмът е ретроградно, реакционно, опасно (фашистко, монархо-фашистко) чувство – причина за всички беди и нещастия на човечеството. Това е демагогия, насочена срещу България и интересите на българския народ. Комунистите преследваха национализма под знамето на интернационализма и социалистическия патриотизъм; днешните политици отричат национализма в името на космополитизма и глобализма.

Днес виждаме резултатите и плодовете на тази политика, внушена и наложена от “външни сили”. В страната царят пълно безредие и незначителност на законите и елементарните морални норми.

За излизането от това състояние трябва да се създадат условия за възраждането и укрепването на национализма, на любовта и уважението между хората, зачитане на законите и обществения ред.

Любовта към Отечеството, утвърждаването на доброто, благородството в отношенията между хората ще ни помогнат по-бързо да извървим пътя от надеждата до така желаните от всички хармония и съвършенство.